

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
Гуманітарний факультет
Кафедра суспільних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Олександр ПОЛІЩУК

«27» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУЧАСНИЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ПРОСТІР

Галузь знань: А Освіта

Спеціальність: А4 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

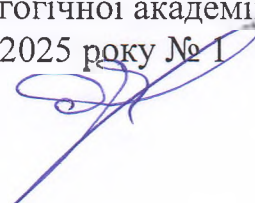
Освітній рівень: другий (магістерський)

Освітній компонент: обов'язковий

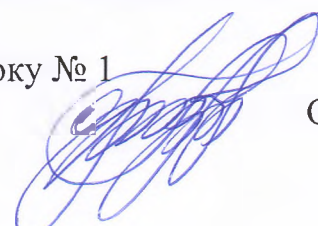
Хмельницький – 2025 рік

Робоча програма освітнього компонента «Сучасний геополітичний простір»
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А 4
Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
28 серпня 2025 року – 33 с.

Розробник: Семенчук Сергій Олександрович, кандидат історичних наук,
доцент.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри суспільних дисциплін
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Протокол від «26» серпня 2025 року № 1
Завідувач кафедри Володимир ОСТРОВИЙ

Погоджено з гарантом освітньо-професійної програми Середня освіта (Історія
та громадянська освіта)
«26» серпня 2025 року
Гарант освітньо-професійної програми Оксана ГРИНЧИШИН

Схвалено науково-методичною радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії
Протокол від «27» серпня 2025 року № 1
Голова науково-методичної ради Олександр ПОЛІЩУК

Затверджено вченою радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Протокол від 28 серпня 2025 року № 8

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика освітнього компонента	
		Форма навчання	
		Денна	Заочна
Кількість кредитів – 6	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка	Обов’язковий ОК	
Модулів – 2	Спеціальність: 014.03 Середня освіта (Історія)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-2-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 180		2-3-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних 3-год (2 семестр); 5-год (3 семестр). самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	40	20
		Практичні, семінарські	
		41	10
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		99	150
		Індивідуальні завдання	
		Вид контролю	
Залік, екзамен		Залік, екзамен	

2. Мета, компетентності та програмні результати навчання освітнього компонента «Сучасний геополітичний простір»

Курс «Сучасний геополітичний простір» охоплює широке коло питань: поняття про геополітику як міждисциплінарну наукову дисципліну, особливості її об'єкта, предмета, методів і функцій; головні категорії геополітики, її закони, геополітичні епохи; геополітичну свідомість та її прояви; розвиток геополітичних ідей характер і тенденції сучасних геополітичних процесів; виникнення, розвиток і проблеми врегулювання геополітичних конфліктів у сучасному світі; геополітика на міжнародній арені США, провідних європейських держав (Великої Британії, Франції, Німеччини), провідних азійських держав (Китаю, Японії, Індії, Ірану, Туреччини), країн Африки та Латинської Америки формування української геополітичної думки, геополітичні концепції іноземних вчених щодо України, основні проблеми геостратегії України на міжнародній арені.

Мета навчального курсу передбачає набуття здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти знань про основи геополітики як практичного інструменту розв'язання регіональних проблем у світі та в Україні, розуміння сутності геополітичних процесів у сучасному світі та особливостей геостратегії провідних держав світу.

Завдання вивчення дисципліни:

- виробити у здобувачів уміння аналізувати й узагальнювати навчальний матеріал;
- виробити вміння знаходити, критично аналізувати історичні етапи формування геополітики;
- охарактеризувати сучасну геополітичну картину світу;

- аналізувати геополітичні відносини у сучасному світі;
- виявити передумови і фактори сучасних геополітичних конфліктів у світі;
- прогнозувати перспективи розвитку геостратегічних векторів зовнішньої політики сучасних держав;
- дати оцінку геополітичного положення України;
- сформувати навички застосовувати набуті знання для прогнозування геополітичних процесів у країнах світу;
- знайомство з методикою опрацювання наукової літератури та джерельних публікацій з дисципліни.

Пререквізити: «Філософія історії».

Постреквізити: «Виробнича практика».

Вивчення дисципліни забезпечує формування у фахівців таких **компетентностей**:

ІК. Здатність розв'язувати дослідницькі та/або інноваційні задачі у сфері історичної та громадянської освіти.

ЗК 01. Здатність виявляти національну й особистісну гідність, а також мовну стійкість і відповідальність у дотриманні мовного законодавства.

ЗК 04. Здатність виявляти ініціативу та генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 05. Здатність формувати у здобувачів освіти культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

ФК 01. Знання та розуміння предметної області і професійної діяльності.

ФК 02. Здатність використовувати різні стратегії комунікації державною та іноземною мовами в професійній та науковій діяльності у сфері історичної та громадянської освіти.

ФК 03. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати джерела історичної інформації; використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

ФК 04. Оволодіння основними історичними концепціями, поняттями, судженнями; здатність критично оцінювати результати наукових досліджень, висувати гіпотези, вибудовувати моделі процесів і явищ української та всесвітньої історії.

ФК 05. Вміння моделювати у зміст історичної та громадянської освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання наукових основ історії та громадянознавства, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах.

ФК 06. Здатність ефективно застосовувати у викладацькій та науково-дослідницькій роботі знання сучасних проблем теорії й методології історичної науки та історичної дидактики, а також знання основ геополітики та контрверсійних питань української історії.

ФК 10. Прагнення до саморозвитку та самовдосконалення у науково-педагогічній діяльності; здатність до поглиблення знань з історії, історичної дидактики та громадянознавства.

Навчальна дисципліна сприятиме досягненню здобувачем освіти таких **результатів навчання**:

ПРН 01. *Здатний (на)* до соціальної взаємодії та усвідомленого вибору; *займає* активну громадянську позицію.

ПРН 02. *Має* спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності, уміння/навички розв'язання проблем історичної та громадянської освіти, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур.

ПРН 03. *Знає і розуміє* зміст основних напрямів і шкіл сучасної історичної науки, головних проблем у розвитку історіографії, основні аспекти теоретико-методологічного дискурсу історичних досліджень у просторі конструювання минулого.

ПРН 04. *Орієнтується* в міжнародному політичному житті, геополітичній обстановці, *аналізує* суспільні явища й узагальнює політичний досвід.

ПРН 05. *Вільно обговорює* результати професійної діяльності, досліджень та інноваційних проєктів у сфері історичної та громадянської освіти державною та іноземною мовами усно і письмово.

ПРН 08. Критично *оцінює* достовірність, надійність інформаційних джерел; *демонструє* вміння використовувати цифрові освітні ресурси й інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, організації дистанційного та змішаного навчання.

ПРН 09. *Демонструє* вміння класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов навчального процесу, потреб формування ключових і предметної (історичної) компетентностей та інтегрованого навчання.

ПРН 11. *Демонструє* дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструє вміння формувати її у здобувачів освіти.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та геополітична організація світу

Тема 1.1. Геополітика як наукова дисципліна. Поняття про геополітику. Різні підходи до розуміння сутності. Об'єкт геополітики. Конкретні об'єкти геополітичних досліджень. Предмет геополітики. Рівні геополітичних досліджень. Структура геополітики. Зовнішня та внутрішня геополітика. Загальні геополітичні дисципліни. «Галузеві» геополітичні дисципліни. Комплексні та прикладні геополітичні дисципліни. Міжпредметні зв'язки геополітики. Провідні функції геополітики. Актуальні завдання сучасної геополітики.

Тема 1.2. Основні категорії та закони геополітики. Геополітичний простір, його сутність. Геополітичні поля. Ендемічне поле. Прикордонне поле. Перехресне поле. Тотальне поле. Геополітична опорна точка. Метаполе. Геополітичні відносини. Геополітичний баланс сил. Геополітичний контроль. Типи контролю над геопростором. Категорії геополітики: геополітична експансія, геополітичний конфлікт, геополітичне положення, геополітична могутність, геополітичні інтереси, геополітичний кодекс (код), геостратегія. Геополітична свідомість, її витоки. Геополітичні аспекти національної ідеї. Основні закони геополітики. Закон планетарного дуалізму — протистояння телурократії й таласократії. Дискусійність законів геополітики.

Тема 1.3. Розвиток геополітичних ідей. Основні підходи до періодизації розвитку геополітики. Геополітичні мотиви у працях вчених Давнього Сходу. Формування геополітичних ідей в античну епоху. Геополітичні погляди Аристотеля. Середньовічна геополітична думка. Вчення Ібн Хальдуна. Географічний детермінізм як основа геополітичних ідей Нового часу. Погляди провідних європейських вчених Нового часу. Географічний детермінізм у російській науці. Зародження геополітики як науки. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля. Геополітичні погляди Р. Челлена. Концепція «Серединної Європи». Теорія «морської могутності» А. Мехена. Геополітична теорія Х. Дж. Маккіндера. «Хартленд». Французька школа «географії людини» П. В. де ла Блаша. Геополітична концепція Н. Спикмена. Геополітичні погляди К. Хаусхофера. Нацистська геополітика. Євразійство як геополітичне вчення. Ідеї провідних євразійців.

Тема 1.4. Геополітична структура сучасного світу. Еволюція міжнародних відносин у ХХ ст. Трансформації міжнародних систем. Біполярна геополітична модель світу після Другої світової війни. Сучасна глобалізація. Уявлення про уніполярний світ. «Новий світовий порядок». Багатополярна і багатоярусна геополітична модель сучасного світу. Теорії сучасного світовлаштування: модель геостратегічних сфер та геополітичних регіонів С. Коена, концепція зіткнення цивілізацій С. Хантінгтона, концепція уніполярного світу А. Страуса, гіпотеза «семи паралелей однополярного світового простору» Й. Галтунга, концепція геостратегічних агентів та геополітичних центрів З. Бжезінського. Геополітична структуризація світу. Геополітичні макрорегіони світу. Геополітичні регіони. Геополітичні субрегіони. Геополітичні осі, полюси (центри). Геополітична взаємодія цивілізацій на міжнародній арені: співпраця і конфлікти. Регіоналізація геополітичних процесів. Держави світу. Основні геополітичні порядки (рівні)

держав світу. Гео економічна структура світу. Моделі «Північ–Південь», «Захід–Схід». Модель світу відповідно до теорії І. Валлерстайна. Великі гео економічні простори на Землі. Геополітика і Світовий океан. Державні території у Світовому океані. Території зі змішаним правовим режимом. Міжнародні території. Міжнародні протоки та канали.

Тема 1.5. Сучасні геополітичні теорії і напрями досліджень. Повоєнна європейська та американська геополітика. Провідні сучасні школи геополітичної думки. Атлантизм. Неоатлантизм. Уніполярна геополітична модель світу. Концепція «зіткнення цивілізацій». С. Хантінгтона. Поліцентризм – багатополярність світу. «Радикальна географія». Критика імперіалізму. «Континенталізм» в європейській геополітичній думці. «Нові праві»: особливості геополітичних поглядів. Мондіалізм. Неомондіалізм: провідні концепції. «Критична» геополітика: основні напрями досліджень. Мультикультуралізм. Прикладна геополітика. Неосвразійство. Провідні напрями неосвразійства.

Тема 1.6. Європа в геополітичному вимірі. Геополітичні та гео економічні аспекти утворення і розвитку ЄОВС — ЄЕС — ЄС. Розширення ЄС на схід: геополітичні та гео економічні наслідки. Геополітичні перспективи подальшого розвитку ЄС. НАТО: геополітичні засади створення і розвитку. Трансформація НАТО. Геополітичне розширення НАТО, основні наслідки. Сучасна геостратегія НАТО. Геополітика Великої Британії в повоєнний період. Геостратегія Великої Британії часів М. Течер. Геополітика Великої Британії в Європі. Сучасна геостратегія Великої Британії. Геополітика повоєнної Франції. Геостратегія Франції на міжнародній арені при президенті Ш. де Голлі. Ядерний та космічний аспекти геополітики Франції. Геополітичні інтереси Франції в Африці. Сучасна геополітика Франції. Геополітика ФРН. Об'єднання двох Німеччин. Формування нової геополітичної моделі сучасної ФРН. Геостратегія об'єднаної Німеччини в Європі та світі. Геополітична ситуація в Середземномор'ї. Геополітика сучасної Італії в Європі. Геополітика Іспанії. Геополітична ситуація в Центральній Східній Європі. Сучасні геополітичні інтереси держав регіону.

Тема 1.7. Історичний розвиток геополітичної організації світу. Перші держави на Близькому Сході, їх геополітична взаємодія. Держави Південної та Східної Азії. Геополітика Перської держави. Античні держави-поліси. Держава Александра Македонського як геополітичне утворення. Геополітика Римської держави; формування, розвиток і загибель імперії. Візантійська імперія. Геополітичні аспекти виникнення, розвитку і розпаду Арабського халіфату. Геополітика середньовічних європейських держав. Геопросторові політичні структури в середньовічній Америці. Геополітичні аспекти Великих географічних відкриттів. Вестфальська геополітична епоха. Паризько-Губертсбургська геополітична епоха. Геополітика Наполеона. Віденська геополітична епоха. Паризька геополітична епоха: проблеми виділення. Берлінська епоха. Перша світова війна. Версальсько-Вашингтонська епоха. Друга світова війна. Ялтинсько-Потсдамська епоха. Біполярний світ. Біловезька епоха. Нью-Йоркська епоха: дискусійність виділення.

Тема 1.8. Геополітика держави. Держава як основний елемент геополітичної структури світу. Геополітичне положення держави. Основні характеристики геополітичного положення держави. Державний геополітичний простір, його складові. Державні кордони, їх геополітичні функції. Внутрішньодержавна геополітична структура. Геополітичні регіони. Геополітичні аспекти регіональної політики. Геостратегія держави на міжнародній арені. Типи геостратегій. Основні види експансіоністської геостратегії. Геополітичні інтереси держави. Національні інтереси держави: проблеми визначення і реалізації. Захист «легітимних» геополітичних інтересів. Національна безпека держави, її складові. Геополітика держави як засіб забезпечення національної безпеки. Геополітичні коди (кодекси) у зовнішній політиці держав.

Модуль 2.

Змістовий модуль 2. Сучасна геополітика держав світу. Українська геополітика.

Тема 2.2. Геополітика провідних держав Азії. Геополітичне положення КНР. Геополітична ідея «Великого Китаю». Зростання геополітичної могутності. Геополітичні і гео економічні аспекти взаємовідносин між КНР і США. Геополітична проблема Тайваню. Регіональна геополітика КНР. Японія як геостратегічний союзник США. Проблема «Північних територій». Взаємовідносини між Японією і Китаєм. Регіональна геополітика Японії. Геополітичні

проблеми утворення незалежної Індії. Взаємовідносини між Індією і Пакистаном; лінія геополітичної напруги в Кашмірі. Відносини між Індією і КНР. Геостратегія Індії в басейні Індійського океану. Геополітика сучасного Пакистану. Теорія ісламського світового порядку. Геополітичні проблеми взаємовідносин ісламського і західного світів. Арабські країни; спільні риси геополітики. Геополітична роль Саудівської Аравії. Геоелектронічний потенціал Ірану, його геополітика. Геополітика Туреччини, її роль у Чорноморському регіоні та на Близькому Сході. Геополітичні аспекти проблеми Кіпру.

Тема 2.3. Геополітика США. Історичний розвиток геополітики США. «Доктрина Монро». Геополітичне розширення США в XIX ст. Концепція «ізоляціонізму». Геополітика «великого кийка». Прояви інтервенціонізму в кінці XIX ст., під час Першої світової війни. Геополітика США напередодні та під час Другої світової війни. Геополітика США періоду «холодної війни». Доктрина Г. Трумена. Політика «стримування» СРСР. Геополітика «гнучкого реагування». Період «розрядки». «Ренесанс» «холодної війни». Геополітична перемога США. Неоатлантизм в теорії і зовнішній політиці США. «Превентивний інтервенціонізм». «Гуманітарний інтервенціонізм». Геополітична експансія США до басейну Перської затоки. Окупація Афганістану та Іраку. Роль США в НАТО. Геополітика США в Європі. Взаємовідносини США з провідними державами Західної Європи. Геостратегія США щодо сучасної Росії. Геостратегія США щодо КНР. Геополітика США стосовно Японії. Геостратегічний «Джакотський трикутник». Геостратегія США в Південно-Східній та Південній Азії. Стратегія США на Близькому Сході. Геополітичні інтереси США в Африці. Геополітика США щодо країн Північної та Тропічної Африки. Геостратегічна роль США в Америці. Геоелектронічна інтеграція в НАФТА. Геополітичні інтереси США в Латинській Америці.

Тема 2.4. Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці. Геополітичні процеси в Африці. Вплив західних держав на геополітичний і геоелектронічний простір Африки. Міжетнічні і міжрелігійні конфлікти на теренах Африки. Регіональна інтеграція. Арабські країни Північної Африки. Геополітична роль Єгипту. Магрибські країни: особливості геополітики і геоелектроніки. Геополітична ситуація в Західній Африці. Нігерія – провідний актор: зовнішня та внутрішня геополітика. Геополітична ситуація в Центральній Африці; проблеми врегулювання конфліктів. Геополітична ситуація у Східній Африці. Південна Африка – провідна країна континенту. Геополітика ПАР. «Африканський ренесанс». Інтеграційні процеси в Латинській Америці. Субрегіональні інтеграційні угруповання. Гегемоністський вплив США на геополітичний і геоелектронічний простір Латинської Америки: історія і сучасність. Антиамериканські тенденції в геополітиці окремих держав Латинської Америки. Геополітика Куби та Венесуели. Геополітика Мексики; протиріччя між латиноамериканською солідарністю й економічною інтеграцією зі США. Геополітична і геоелектронічна роль Бразилії в Латинській Америці. Геостратегія Бразилії на міжнародній арені. Геополітика Аргентини. Геополітика та геоелектроніка Чилі.

Тема 2.5. Геополітичні конфлікти в сучасному світі. Геополітичний конфлікт, типи геополітичних конфліктів. Міжцивілізаційні конфлікти. Інформаційна геополітика. Геоінформаційні конфлікти. Інформаційні війни. Війна як інструмент геополітики в історії людства. Воєнно-політичний конфлікт. Головні фактори, що викликають воєнно-політичні конфлікти. Виникнення і розвиток воєнно-політичного конфлікту. Об'єкт, предмет, засоби, суб'єкти воєнно-політичного конфлікту. Типології воєнно-політичних конфліктів. Динаміка воєнно-політичних конфліктів. Типи стратегій держав. Результати воєнно-політичних конфліктів. Врегулювання конфліктів. Геополітичний аналіз воєнно-політичних конфліктів. Географія воєнно-політичних конфліктів у сучасному світі. Геоелектронічний конфлікт. Геоелектронічні війни.

Тема 2.6. Україна в геополітичній стратегії світового співтовариства. Геополітичні аспекти становлення незалежної України. Юридичне оформлення геостратегії української незалежної держави. Особливості геополітичного статусу України та необхідність їх врахування в українській геополітичній доктрині. Головні геополітичні реалії, що детермінують українську геостратегію: США, об'єднана Європа та Росія. Багатовекторність української геостратегії. Україна в геополітичному просторі колишнього СРСР. Геополітичний сенс Кримської проблеми.

3. Бжезінський про українську державу як геополітичну вісь. С. Хантінгтон про цивілізаційну роздвоєність України. Г. Кіссінджер про місце та роль України в новій системі глобального балансу сил.

Тема 2.7. Геополітичні інтереси та національна безпека України. Національні інтереси сучасної України та їх геополітичні аспекти. Проблема «убезпечення» західного та євразійського векторів української геостратегії. Можливі наслідки інтеграції України до Євразійського та Євроатлантичного простору. Південно-східний вектор української геостратегії в структурі українських геополітичних інтересів. Національна безпека України та її геополітичні складові. Українські вчені про шляхи забезпечення національної безпеки України. Глобалізаційні процеси та проблема національної безпеки України.

4. Структура освітнього компонента Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин				
		Аудиторних занять			С Р С	Разом
		Лекції	Семінари	Всього		
Модуль 1. Сучасний геополітичний простір (2 семестр)						
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та геополітична організація світу						
1.1	Геополітика як наукова дисципліна.	2		2	7	9
1.2	Основні категорії та закони геополітики.	2	2	4	6	10
1.3	Розвиток геополітичних ідей	2	4	6	7	13
1.4.	Геополітична структура сучасного світу	4	4	8	7	15
1.5	Сучасні геополітичні теорії та напрями досліджень	4	4	8	7	15
1.6	Європа в геополітичному вимірі	4	4	8	7	15
1.7	Історичний розвиток геополітичної організації світу.	4	4	8	7	15
1.8	Геополітика держави	4	4	8	7	15
Разом		26	26	52	55	107
Модуль 2. Сучасний геополітичний простір (3 семестр)						
Змістовий модуль 2. Сучасна геополітика держав світу. Українська геополітика.						
2.1	Європа в геополітичному вимірі	2		2	6	8
2.2	Геополітика провідних держав Азії	2	3	5	6	11
2.3	Геополітика США	2	2	4	6	10
2.4	Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці	2	2	4	6	10
2.5	Геополітичні конфлікти в сучасному світі	2	4	6	6	12
2.6	Україна в геополітичній стратегії світового співтовариства	2	2	4	7	11
2.7	Геополітичні інтереси та національна безпека України	2	2	4	7	11
Разом		14	15	29	44	73
ВСЬОГО		40	41	81	99	180

Заочна форма навчання

№	Назва теми	Кількість годин
---	------------	-----------------

з/п		Аудиторних занять			С Р С	Разом
		Лекції	Семінари	Всього		
Модуль 1. Сучасний геополітичний простір (І семестр)						
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та геополітична організація світу						
1.1	Геополітика як наукова дисципліна.	2		2	17	19
1.2	Основні категорії та закони геополітики.	2		2	16	18
1.3	Розвиток геополітичних ідей	2		2	17	19
Разом		6		6	50	56
Модуль 1. Сучасний геополітичний простір (ІІ семестр)						
1.4	Геополітична структура сучасного світу	2		2	16	18
1.5	Сучасні геополітичні теорії та напрями досліджень	2	2	4	17	21
1.6	Європа в геополітичному вимірі	2	2	4	16	20
Разом		6	4	10	49	59
Модуль 2. Сучасний геополітичний простір (ІІІ семестр)						
Змістовий модуль 2. Сучасна геополітика держав світу. Українська геополітика.						
2.1	Європа в геополітичному вимірі	2		2	17	19
2.2	Геополітичні конфлікти в сучасному світі	2	2	4	16	20
2.3	Україна в геополітичній стратегії світового співтовариства	2	2	4	17	21
2.4	Геополітичні інтереси та національна безпека України	2	2	4	16	20
Разом		8	6	14	66	80
ВСЬОГО		20	10	30	165	195

5. Теми семінарських занять
Денна форма навчання

№ заняття	Тема заняття	Кількість годин
Модуль 1. Сучасний геополітичний простір (2 семестр)		
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та геополітична організація світу		
1.2.	Основні категорії та закони геополітики	2
1.3.	Розвиток геополітичних ідей	4
1.4.	Геополітична структура сучасного світу	4
1.5.	Сучасні геополітичні теорії та напрями досліджень	4
1.6.	Європа в геополітичному вимірі	4
1.7.	Історичний розвиток геополітичної організації світу.	4
1.8.	Геополітика держави	4
	Всього	26
Модуль 2. Модуль 2. Сучасний геополітичний простір (3 семестр)		
Змістовий модуль 2. Сучасна геополітика держав світу. Українська геополітика.		
2.2.	Геополітика провідних держав Азії	3
2.3.	Геополітика США	2
2.4.	Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці	2

2.5.	Геополітичні конфлікти в сучасному світі	4
2.6.	Україна в геополітичній стратегії світового співтовариства	2
2.7.	Геополітичні інтереси та національна безпека України	2
	Всього	15

Заочна форма навчання

№ заняття	Тема заняття	Кількість годин
Модуль 1. Сучасний геополітичний простір (2 семестр)		
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та геополітична організація світу		
1.5.	Сучасні геополітичні теорії та напрями досліджень	2
1.6.	Європа в геополітичному вимірі	2
	Всього	4
Модуль 2. Модуль 2. Сучасний геополітичний простір (3 семестр)		
Змістовий модуль 2. Сучасна геополітика держав світу. Українська геополітика.		
2.5.	Геополітичні конфлікти в сучасному світі	2
2.6.	Україна в геополітичній стратегії світового співтовариства	2
2.7.	Геополітичні інтереси та національна безпека України	2
	Всього	6

6. Плани семінарських занять

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та геополітична організація світу

Тема 1.2. Основні категорії та закони геополітики

План

1. Поняття про геополітику.
2. Різні підходи до розуміння сутності.
3. Об'єкт геополітики.
4. Конкретні об'єкти геополітичних досліджень.
5. Рівні геополітичних досліджень.
6. Структура геополітики. Зовнішня та внутрішня геополітика.
7. Провідні функції геополітики.
8. Актуальні завдання сучасної геополітики

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
2. Мадіссон В. В., Шахов В. Л. Сучасна українська геополітика: Навч. посіб. К.: Либідь, 2003. 176 с.

Допоміжна література:

1. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 256 с.
2. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.
3. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/
2. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.

Тема 1.3. Розвиток геополітичних ідей

План

1. Основні підходи до періодизації розвитку геополітики.
2. Геополітичні мотиви у працях вчених Давнього Сходу.
3. Формування геополітичних ідей в античну епоху.
4. Геополітичні погляди Аристотеля.
5. Середньовічна геополітична думка.
6. Вчення Ібн Хальдуна.
7. Географічний детермінізм як основа геополітичних ідей Нового часу.
8. Погляди провідних європейських вчених Нового часу.
9. Нацистська геополітика.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 256 с.
2. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.
3. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 256 с.
2. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.
3. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.

4. Словник геополітичних термінів та понять / Упоряд. і ред. В. С. Крисаченко; За заг. ред. О. С. Власюка, П. П. Кононенка. К.: ПЦ “Фоліант”, 2008. 208 с.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/
2. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.

Тема 1.4. Геополітична структура сучасного світу

План

1. Еволюція міжнародних відносин у XX ст.
2. Біполяр-на геополітична модель світу після Другої світової війни.
3. Сучасна глобалізація.
4. Геополітична структуризація світу.
5. Геополітичні макрорегіони.
6. Геополітична взаємодія цивілізацій на міжнародній арені: співпраця і конфлікти.
7. Геоекономічна структура світу.
8. Великі геоекономічні простори на Землі.
9. Державні території у Світовому океані.
10. Міжнародні протоки та канали.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
2. Дергачев В.А. Геополітика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
3. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
4. Мадіссон В.В., Шахов В.Л. Сучасна українська геополітика: Навч. посіб. К.: Либідь, 2003. 176 с.
5. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
2. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура. К.: Фенікс, 2003. 584 с.
3. Діалог цивілізацій: нові принципи організації світу. К.: МАУП, 2002. 232 с.
4. Етнополітична карта світу XXI ст.: Методичний та предметний коментарі / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. Тернопіль: Мандрівець, 2000. 240 с.
5. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини XX ст. К.: Школяр, 1999. 255 с.
6. Цибульський С.І. Особливості геостратегії держав сучасності / С.І. Цибульський // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 84, 2009. С. 121-128.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/
2. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.

Тема 1.5. Сучасні геополітичні теорії та напрями досліджень

План

1. Повоєнна європейська та американська геополітика.
2. Провідні сучасні школи геополітичної думки.
3. Атлантизм.
4. Неоатлантизм.
5. Уніполярна геополітична модель світу.
6. Концепція “зіткнення цивілізацій”. С. Хантінгтона.
7. Поліцентризм — багатополарність світу.
7. Мультикультуралізм.

8. Прикладна геополітика.
9. Неоевразійство. Провідні напрями неоевразійства.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
2. Дергачев В.А. Геополитика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
3. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
4. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
5. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура. К.: Фенікс, 2003. 584 с.
2. Дейвіс Н. Європа. Історія. К.: Основи, 2000. 1464 с.
3. Етнополітична карта світу XXI ст.: Методичний та предметний коментарі / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. Тернопіль: Мандрівець, 2000. 240 с.
5. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини ХХ ст. К.: Школяр, 1999. 255 с.
6. Словник геополітичних термінів та понять / Упоряд. і ред. В. С. Крисаченко; За заг. ред. О. С. Власюка, П. П. Кононенка. К.: ПЦ "Фоліант", 2008. 208 с.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/
2. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.

Тема 1.6. Європа в геополітичному вимірі

План

1. Геополітичні та гео економічні аспекти утворення і розвитку ЄОВС — ЄЕС — ЄС.
2. Розширення ЄС на схід: геополітичні та гео економічні наслідки.
3. Геополітичні перспективи подальшого розвитку ЄС.
4. НАТО: геополітичні засади створення і розвитку.
4. Трансформація НАТО. Геополітичне розширення НАТО, основні наслідки.
5. Сучасна геостратегія НАТО.
6. Геостратегія Великої Британії часів М. Течер.
7. Сучасна геополітика Франції.
8. Геополітика ФРН. Об'єднання двох Німеччин.
9. Формування нової геополітичної моделі сучасної ФРН.
10. Геополітична ситуація в Середземномор'ї.
11. Геополітика сучасної Італії в Європі.
12. Геополітика Іспанії.
13. Геополітична ситуація в Центральній Східній Європі.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник. К.: Центр учб. літ-ри, 2012.
2. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
3. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
4. Дергачев В.А. Геополитика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
5. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
6. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.
7. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Етнополітична карта світу XXI ст.: Методичний та предметний коментарі / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. Тернопіль: Мандрівець, 2000. 240 с.
2. Европейский Союз на пороге XXI века: выбор стратегии развития / Отв. ред. Ю.А. Борко. М.: Эдиториал УРСС, 2001. 471 с.
3. Камінський А. Основи міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2001. 208 с.
4. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини XX ст. К.: Школяр, 1999. 255 с.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/
2. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.
3. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: https://europa.eu/european-union/index_en –
4. Офіційний сайт НАТО. URL: <http://www.nato.int/cps/uk/natolive/index.htm>.

Тема 1.7. Історичний розвиток геополітичної організації світу

План

1. Перші держави на Близькому Сході, їх геополітична взаємодія.
2. Держави Південної та Східної Азії.
3. Геополітика Перської держави.
4. Античні держави-поліси.
5. Держава Александра Македонського як геополітичне утворення.
6. Геополітика Римської держави; формування, розвиток і загибель імперії.
7. Візантійська імперія.
8. Геополітика середньовічних європейських держав.
9. Геополітичні аспекти Великих географічних відкриттів.
10. Паризько-Губертусбурзька геополітична епоха.
11. Геополітика Наполеона.
12. Перша світова війна. Версальско-Вашингтонська епоха.
13. Друга світова війна. Ялтинсько-Потсдамська епоха.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Балух В.О. Історія античної цивілізації. У 3-х томах. Т. 1. Чернівці: Наші книги, 2007. 658 с.
2. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник. К.: Центр учб. літ-ри, 2012.
3. Гроссман Ю.М., Лісовий І.А. Історія Стародавнього світу-Практикум. Львів, 1985. 224 с.
4. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
5. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
6. Дергачев В.А. Геополитика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
7. Історія Стародавньої Греції та Риму. Навчальний посібник для історичних спеціальностей. упорядник Замуруйцев О.В. Мелітополь, 2015. 213 с.
8. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
9. Кандиба Ю.І., Кучер І.І. Політична географія з основами геополітики: Навчально-методичний комплекс. Харків, 2010. 96 с.
10. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу: Підручник К., 2009. 588 с.
11. Мадіссон В.В., Шахов В.Л. Політологія міжнародних відносин: Навч. посіб. К.: Либідь, 1997. 176 с.
12. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.
13. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Арон Р. Мир і війна між націями / Пер. з фр. К.: Юніверс, 2000. 688 с.
2. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 256 с.

3. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
4. Політична географія і геополітика: Навч. посіб. / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; За ред. Б. П. Яценка. К.: Либідь, 2007. 256 с.
5. Політика, економіка, культура .Девід Гелд, Ентоні Мак Грю, Девід Голдблатт та ін. ; пер. з англ. В. Курганського та В. Сікори. К.: Фенікс, 2003. 584 с.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/
2. Геополітичні зміни після Першої світової війни. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-263.html>.
3. Геополітичні зміни в Європі після Першої світової війни.
URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Troian_Serhii/Neopolitychni_zminy_v_Yevropi_pislia_Pershoi_svito_voi_viiiny/.

4. Основні геополітичні наслідки Другої світової війни. URL: https://studopedia.com.ua/1_331494_osnovni-geopolitichni-naslidki-drugoi-svitovoi-viyni.html.
5. Криза Римської Республіки. Реформи братів Гракхів. URL: [tps://history.vn.ua/lesson/vsesvitnya-istorya](https://history.vn.ua/lesson/vsesvitnya-istorya).
6. Криза і падіння Римської республіки. URL: ua-referat.com » Криза_і_падіння_Римської_рес.
7. Причини падіння республіки. Диктатура Цезаря. URL: <https://pidruchniki.com> » pravo » prichini_padin.

Тема 1.8. Геополітика держави.

План

1. Держава як основний елемент геополітичної структури світу.
2. Геополітичне положення держави.
3. Основні характеристики геополітичного положення держави.
4. Державний геополітичний простір, його складові.
5. Державні кордони, їх геополітичні функції.
6. Внутрішньодержавна геополітична структура.
7. Геополітичні аспекти регіональної політики.
8. Геостратегія держави на міжнародній арені. Типи геостратегій.
9. Національні інтереси держави: проблеми визначення і реалізації.
10. Захист “легітимних” геополітичних інтересів.
11. Національна безпека держави, її складові.
12. Геополітика держави як засіб забезпечення національної безпеки.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник. К.: Центр учб. літ-ри, 2012.
2. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
3. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
4. Дергачев В.А. Геополитика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
5. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
6. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.
7. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство: Пер. з англ. К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. 203 с.
2. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 256 с.
3. Словник геополітичних термінів та понять / Упоряд. і ред. В. С. Крисаченко; За заг. ред. О. С. Власюка, П. П. Кононенка. К.: ПЦ “Фоліант”, 2008. 208 с.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/.
2. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.

Модуль 2. Сучасний геополітичний простір (3 семестр)
Змістовий модуль 2. Сучасна геополітика держав світу. Українська геополітика.
Тема 2.2. Геополітика провідних держав Азії

План

1. Геополітичне положення КНР. Геополітична ідея “Великого Китаю”.
2. Геополітичні і геоекономічні аспекти взаємовідносин між КНР і США.
3. Геополітична проблема Тайваню. Японія як геостратегічний союзник США.
4. Взаємовід-носини між Японією і Китаєм.
5. Регіональна геополітика Японії.
6. Геополітичні проблеми утворення незалежної Індії.
7. Взаємовідносини між Індією і Паки-станом; лінія геополітичної напруги в Кашмірі.
8. Відносини між Індією і КНР. Геостратегія Індії в басейні Індійського океану.
9. Геополітика сучасного Пакистану.
10. Геополітичні проблеми взаємовідносин ісламського і західного світів.
11. Арабські країни; спільні риси геополітики.
12. Геополітична роль Саудівсь-кої Аравії. Геоекономічний потенціал Ірану, його геополітика.
13. Геополітика Туреччини, її роль у Чорноморському регіоні та на Близькому Сході.
14. Геополітичні аспекти проблеми Кіпру.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник. К.: Центр учб. літ-ри, 2012.
2. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
3. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
4. Дергачев В.А. Геополитика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
5. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
6. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи: Пер. з англ. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
2. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство: Пер. з англ. К.: Вид. дім “Києво - Могилянська академія”, 2006. 203 с.
3. Діалог цивілізацій: Нові принципи організації світу: Матер. всесвіт. конф. Київ, 24 трав. 2002 р. К.: МАУП, 2002. 232 с.
4. Дністрянський М.С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.
5. Добровольський О. В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во “Пульсари”, 2006. 128 с.
6. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.
7. Політична географія і геополітика: Навч. посіб. / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; За ред. Б. П. Яценка. К.: Либідь, 2007. 256 с.
8. Ципенда М.М. Суверенні держави світу: суспільно-географічний довідник. Девід Гелд, Ентоні МакГрю, Девід Голдблатт та ін. пер. з англ. В. Курганського та В. Сікори. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 226 с.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/.
2. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.

Тема 2.3. Геополітика США

План

1. Історичний розвиток геополітики США. “Доктрина Монро”.
2. Геополітичне розширення США в XIX ст. Концепція “ізоляціонізму”.
3. Геополітика “великого кийка”.
4. Прояви інтервенціонізму в кінці XIX ст., під час Першої світової війни.
5. Геополітика США напередодні та під час Другої світової війни.
6. Геополітика США періоду “холодної війни”.
7. Доктрина Г. Трумена. Політика “стримування” СРСР.
8. Геополітика “гнучкого реагування”. Період “розрядки”.
9. “Ренесанс” “холодної війни”. Геополітична перемога США.
10. Геополітична експансія США до басейну Перської затоки.
11. Окупація Афганістану та Іраку.
12. Роль США в НАТО.
13. Геополітика США в Європі.
14. Взаємовідносини США з провідними державами Західної Європи.
15. Геостратегія США щодо сучасної росії.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник. К.: Центр учб. літ-ри, 2012.
2. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
3. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
4. Дергачев В.А. Геополитика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
5. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинсь-кої Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
6. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
7. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.
8. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинсь-кої Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
2. Дністрянський М.С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.
3. Етнополітична карта світу XXI ст.: Методичний та предметний коментарі. П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. Тернопіль: Мандрівець, 2000. 240 с.
4. Камінський А. Основи міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2001. 208 с.
5. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини XX ст. К.: Школяр, 1999. 255 с.
6. Політична географія і геополітика: Навч. посіб. Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; За ред. Б. П. Яценка. К.: Либідь, 2007. 256 с.
7. Цибульський С.І. Особливості геостратегії держав сучасності. Актуаль-ні проблеми міжнародних відносин. Випуск 84, 2009. С. 121-128.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/.
2. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.
3. Офіційний сайт НАТО. URL: <http://www.nato.int/cps/uk/natolive/index.htm>.
4. Особливості геостратегії США в країнах третього світу (50-і – перша половина 60-х рр. XX ст.) URL: <http://www.americanstudies.history.knu.ua/uk/9-2/2020-9-lakishyk-ukr/>.

Тема 2.4. Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці

План

1. Геополітичні процеси в Африці.
2. Вплив західних держав на геополітичний і гео економічний простір Африки.
3. Міжетнічні і міжрелігійні конфлікти на теренах Африки. Регіональна інтеграція.
4. Арабські країни Північної Африки. Геополітична роль Єгипту.
5. Магрибські країни: особливості геополітики і гео економіки.
6. Геополітична ситуація в Західній Африці.
7. Нігерія – провідний актор: зовнішня та внутрішня геополітика.
8. Геополітична ситуація в Центральній Африці; проблеми врегулювання конфліктів.
9. Геополітична ситуація у Східній Африці. Південна Африка — провідна країна континенту.
10. Геополітика ПАР. “Африканський ренесанс”.
11. Інтеграційні процеси в Латинській Америці. Субрегіональні інтеграційні угруповання.
12. Гегемоністський вплив США на геополітичний і гео економічний простір Латинської Америки: історія і сучасність.
13. Антиамериканські тенденції в геополітиці окремих держав Латинської Америки.
14. Геополітика Куби та Венесуели. Геополітика Мексики; протиріччя між латиноамериканською солідарністю й економічною інтеграцією зі США.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник. К.: Центр учб. літ-ри, 2012.
2. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
3. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
4. Дергачев В.А. Геополитика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
5. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
6. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
7. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.
8. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи: Пер. з англ. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
2. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
3. Дністрянський М.С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.
4. Етнополітична карта світу XXI ст.: Методичний та предметний коментарі. П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. Тернопіль: Мандрівець, 2000. 240 с.
5. Камінський А. Основи міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2001. 208 с.
6. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини XX ст. К.: Школяр, 1999. 255 с.
7. Політична географія і геополітика: Навч. посіб. Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; За ред. Б. П. Яценка. К.: Либідь, 2007. 256 с.
8. Цибульський С.І. Особливості геостратегії держав сучасності. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 84, 2009. С. 121-128.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/.
2. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.

Тема 2.5. Геополітичні конфлікти в сучасному світі

План

1. Геополітичний конфлікт, типи геополітичних конфліктів.
2. Міжцивілізаційні конфлікти.
3. Інформаційна геополітика.
4. Геоінформаційні конфлікти.
5. Інформаційні війни. Війна як інструмент геополітики в історії людства.
6. Виникнення і розвиток воєнно-політичного конфлікту.
7. Об'єкт, предмет, засоби, суб'єкти воєнно-політичного конфлікту.
8. Типології воєнно-політичних конфліктів.
9. Динаміка воєнно-політичних конфліктів. Типи стратегій держав.
10. Результати воєнно-політичних конфліктів. Врегулювання конфліктів.
11. Геополітичний аналіз воєнно-політичних конфліктів.
12. Географія воєнно-політичних конфліктів у сучасному світі.
13. Геоетнополітичний конфлікт.
14. Геоетнополітичні війни.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник. К.: Центр учб. літ-ри, 2012.
2. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
3. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
4. Дергачев В.А. Геополитика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
5. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
6. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
7. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.
8. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Арон Р. Мир і війна між націями. К.: Юніверс, 2000. 688 с.
2. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи: Пер. з англ. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
3. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство: Пер. з англ. К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006. 203 с.
4. Валевський О.Л., Гончар М.М. Структура геополітичних інтересів України. К.: НІСД, 1995. 99 с.
5. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 256 с.
6. Дейвіс Н. Європа. Історія. К.: Основи, 2000. 1464 с.
7. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
8. Дністрянський М.С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.
9. Етнополітична карта світу ХХІ ст.: Методичний та предметний коментарі. П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. Тернопіль: Мандрівець, 2000. 240 с.
10. Камінський А. Основи міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2001. 208 с.
11. Кондратенко О.Ю. Сирійський конфлікт та геополітичні інтереси Російської Федерації. Зовнішні справи. 2016. № 3. 24-29.
12. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини ХХ ст. К.: Школяр, 1999. 255 с.
13. Політична географія і геополітика: Навч. посіб. Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; За ред. Б. П. Яценка. К.: Либідь, 2007. 256 с.
14. Словник геополітичних термінів та понять / Упоряд. і ред. В. С. Крисаченко; За заг. ред. О. С. Власюка, П. П. Кононенка. К.: ПЦ "Фоліант", 2008. 208 с.

15. Цибульський С.І. Особливості геостратегії держав сучасності. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 84, 2009. С. 121-128.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/.
2. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.
3. Офіційний сайт НАТО. URL: <http://www.nato.int/cps/uk/natolive/index.htm>.
4. Топ збройних та політичних конфліктів у 2023 році: що про них відомо. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/04/03/infografika/svit/top-zbrojnyx-ta-politychnyx-konfliktiv-2023-rocz-pro-nux-vidomo>
5. Міжнародні в сучасному світі. URL: <https://lnu.edu.ua/mizhnarodni-konflikty-v-suchasnomu-sviti>.

Тема 2.6. Україна в геополітичній стратегії світового співтовариства

План

1. Геополітичні аспекти становлення незалежної України.
2. Юридичне оформлення геостратегії української незалежної держави.
3. Особливості геополітичного статусу України та необхідність їх врахування в українській геополітичній доктрині.
4. Головні геополітичні реалії, що детермінують українську геостратегію: США, об'єднана Європа та Росія.
5. Багатовекторність української геостратегії.
6. Україна в геополітичному просторі колишнього СРСР.
7. Геополітичний сенс Кримської проблеми.
8. З. Бжезінський про українську державу як геополітичну вісь.
9. С. Хантінгтон про цивілізаційну роздвоєність України.
10. Г. Кіссінджер про місце та роль України в новій системі глобального балансу сил.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Андрущенко С.В. Україна в сучасному геополітичному середовищі: Моногр. К.: Логос, 2005. 286 с.
2. Василенко С. Д. Україна: Геополітичні виміри в загально європейському процесі. Одеса: ОДМА, 2000. 208 с.
3. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник / А.Г. Гольцов. К.: Центр учб. літ-ри, 2012.
4. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
5. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
6. Дергачев В.А. Геополитика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
7. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
8. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
9. Мадіссон В.В., Шахов В.Л. Політологія міжнародних відносин: Навч. посіб. К.: Либідь, 1997. 176 с.
10. Мадіссон В. В., Шахов В. Л. Сучасна українська геополітика: Навч. посіб. К.: Либідь, 2003. 176 с.
11. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.
12. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник. К.: Либідь, 2006. 712 с.
13. Ципенда М.М. Суверенні держави світу: суспільно-географічний довідник. М.М. Ципенда. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 226 с.
14. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник. МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Вілсон Е. Українці: несподівана нація. К.: КІС, 2004. 552 с.

2. Врублевський В.К., Хорошковський В.І. Український шлях. Начерки: Геополітичне становище України та її національні інтереси. К., 1997. 426 с.
3. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 256 с.
4. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
5. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.
6. Ліпкан В. А. Національна безпека України. К.: КНЕУ, 2008. 552 с.
7. Лотоцький С., Трохимчук С. Україна в світовому геополітичному просторі. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 192 с.
8. Куліченко О.О. Пріоритети та засади формування української геостратегії на перспективу. Історія: Наукові праці. Випуск 134. Том 147. С. 133-136.
9. Нижник Н. Р., Ситник Г. П., Білоус В. Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку). Ірпінь: Преса України, 2000. 304 с.
7. Політична географія і геополітика: Навч. посіб. / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; За ред. Б. П. Яценка. К.: Либідь, 2007. 256 с.
8. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / За ред. Ф. М. Рудича. К.: МАУП, 2002. 488 с.
9. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку. К.: НІСД; НІУРВ, 1999. 192 с.
10. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник. К.: Либідь, 2006. 712 с.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/.
2. Велика ложа України. URL: <http://www.ukrmason.org/>.
3. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.
4. Закон України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>.
5. Закон України «Щодо відносин України і Організації Північно-Атлантичного Договору (НАТО)». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/612-14>.
6. МЗС України. URL: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/4130.htm>
7. Міжнародні в сучасному світі URL: <https://lnu.edu.ua/mizhnarodni-konflikty-v-suchasnomu-sviti>.
8. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України URL: <http://mfa.gov.ua/ua>.
9. Офіційний сайт НАТО. URL: <http://www.nato.int/cps/uk/natolive/index.htm>.
10. Представництво ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua>
11. Служба зовнішньої розвідки України. URL: <http://www.szru.gov.ua/>

Тема 2.7. Геополітичні інтереси та національна безпека України

План

1. Національні інтереси сучасної України та їх геополітичні аспекти.
2. Проблема “убезпечення” західного та євразійського векторів української геостратегії.
3. Можливі наслідки інтеграції України до Євразійського та Євроатлантичного простору.
4. Південно-східний вектор української геостратегії в структурі українських геополітичних інтересів.
5. Національна безпека України та її геополітичні складові.
6. Українські вчені про шляхи за-безпечення національної безпеки України.
7. Глобалізаційні процеси та проблема національної безпеки України.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Андрущенко С.В. Україна в сучасному геополітичному середовищі: Моногр. К.: Логос, 2005. 286 с.
2. Василенко С. Д. Україна: Геополітичні виміри в загально євро-пейському процесі. Одеса: ОДМА, 2000. 208 с.

3. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник / А.Г. Гольцов. К.: Центр учб. літ-ри, 2012.
4. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
5. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
6. Дергачев В.А. Геополитика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
7. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
8. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
- Мадіссон В.В., Шахов В.Л. Політологія міжнародних відносин: Навч. посіб. К.: Либідь, 1997. 176 с.
- Мадіссон В. В., Шахов В. Л. Сучасна українська геополітика: Навч. посіб. К.: Либідь, 2003. 176 с.
9. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.
10. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник. К.: Либідь, 2006. 712 с.
11. Ципенда М.М. Суверенні держави світу: суспільно-географічний довідник. М.М. Ципенда. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 226 с.
12. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник. МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Допоміжна література:

1. Вілсон Е. Українці: несподівана нація. К.: КІС, 2004. 552 с.
2. Врублевський В.К., Хорошковський В.І. Український шлях. Начерки: Геополітичне становище України та її національні інтереси. К., 1997. 426 с.
3. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 256 с.
4. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
5. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.
6. Ліпкан В. А. Національна безпека України. К.: КНЕУ, 2008. 552 с.
7. Лотоцький С., Трохимчук С. Україна в світовому геополітичному просторі. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 192 с.
8. Куліченко О.О. Пріоритети та засади формування української геостратегії на перспективу. Історія: Наукові праці. Випуск 134. Том 147. С. 133-136.
9. Нижник Н. Р., Ситник Г. П., Білоус В. Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку). Ірпінь: Преса України, 2000. 304 с.
7. Політична географія і геополітика: Навч. посіб. / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; За ред. Б. П. Яценка. К.: Либідь, 2007. 256 с.
8. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / За ред. Ф. М. Рудича. К.: МАУП, 2002. 488 с.
9. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку. К.: НІСД; НІУРВ, 1999. 192 с.
10. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник. К.: Либідь, 2006. 712 с.

Електронні ресурси:

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/.
2. Велика ложка України. URL: <http://www.ukrmason.org/>.
3. Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.
4. Закон України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>.
5. Закон України «Щодо відносин України і Організації Північно-Атлантичного Договору (НАТО)». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/612-14>.
6. МЗС України. URL: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/4130.htm>
7. Міжнародні в сучасному світі URL: <https://lnu.edu.ua/mizhnarodni-konflikty-v-suchasnomu-sviti>.

8. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України URL: <http://mfa.gov.ua/ua>.
9. Офіційний сайт НАТО. URL: <http://www.nato.int/cps/uk/natolive/index.htm>.
10. Представництво ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua>
11. Служба зовнішньої розвідки України. URL: <http://www.szru.gov.ua/>.

7. Самостійна робота здобувача

Самостійна робота є складовим і водночас творчим, індивідуальним та окремим видом навчальної і наукової роботи студента поряд із лекцією та семінарським заняттями. Її суттєвими ознаками є робота безпосередньої участі викладача, але за обов'язкового контролю. Вона є внутрішньою основою зв'язку різних видів і форм занять, одним із основних методів засвоєння знань, охоплює всі форми і види діяльності навчального процесу, всю пізнавальну діяльність студентів.

Самостійна робота студента – це основний засіб засвоєння навчального матеріалу у вільний від обов'язкових навчальних занять час. Її зміст визначається робочою програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Викладач визначає обсяг і зміст самостійної роботи, узгоджує її з іншими видами навчальної діяльності, розробляє методичні засоби проведення поточного та підсумкового контролю, аналізує результати самостійної навчальної роботи кожного студента.

За великого навчального навантаження, дефіциту часу важливе значення для студента має раціональне планування самостійної роботи. План допомагає правильно розподілити, економно використовувати свій час.

Формами контролю самостійної роботи студента є есе, презентація проєктів, індивідуальні та групові співбесіди, тестовий контроль, контрольна робота.

Під час організації самостійної роботи студенти мають дотримуватися таких вимог:

1. Систематичність і безперервність;
2. Послідовність у роботі;
3. Правильне планування самостійної роботи, раціональне використання часу;
4. Використання відповідних методів, способів і прийомів роботи;
5. Виконання всіх вимог викладача.

Завдання для СРС	Форми звітності, бали
Модуль 1. Сучасний геополітичний простір (2 семестр) Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та геополітична організація світу	
1. Геополітичний простір, його сутність. 2. Геополітичні відносини. 3. Категорії геополітики: геополітична експансія, геополітичний конфлікт, геополітичне положення, геополітична могутність, геополітичні інтереси, геополітичний кодекс (код), геостратегія. 4. Геополітична свідомість, її витоки. 5. Геополітичні аспекти національної ідеї. 6. Основні закони геополітики. 7. Дискусійність законів геополітики. 8. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля. 9. Геополітичні погляди Р. Челлена. 10. Геополітична концепція Н. Спикмена. 11. Геополітичні погляди К. Хаусхофера. 12. Нацистська геополітика. 13. Євразійство як геополітичне вчення. 14. Гоекономічна структура світу. 15. Мондіалізм. 16. Неоевразійство. 17. Сучасна геостратегія НАТО. 18. Геополітика Великої Британії в Європі. 19. Геополітика Наполеона. 20. Ялтинсько-Потсдамська епоха. 21. Біполярний світ.	Написання тематичних доповідей до 10 ст. на вибір студента
Модуль 2. Сучасний геополітичний простір (3 семестр) Змістовий модуль 2. Сучасна геополітика держав світу. Українська геополітика	
1. Геополітика ФРН. 2. . Геополітична ситуація в Середземномор'ї. 3. Геополітика Іспанії. 4. Арабські країни; спільні риси геополітики. 5. Геополітична роль Саудівської Аравії. 6. Геополітика Туреччини. 7. Геостратегічний "Джакотський трикутник". 8. Геополітика США щодо країн Північної та Тропічної Африки. 9. Гоекономічна інтеграція в НАФТА. 10. Геополітика ПАР. 11. Геополітика Куби та Венесуели. 12. Геополітика Мексики; протиріччя між латиноамериканською солідарністю й економічною інтеграцією зі США. 13. Геополітика та гоекономіка Чилі. 14. Типи геополітичних конфліктів. 15. Інформаційні війни. 16. Наслідки воєнно-політичних конфліктів. 17. Врегулювання конфліктів. 18. Причини російської агресії в Україну. 19. Національна безпека України та її геополітичні складові.	Написання есе на запропоновані теми за вибором студента.

7.1. Орієнтовний перелік завдань для самостійної роботи (заочна форма)

Завдання для СРС	Форми звітності, бали
Модуль 1. Сучасний геополітичний простір (1-2 семестр) Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та геополітична організація світу	
1. Геополітичний простір, його сутність. 2. Геополітичні відносини. 3. Категорії геополітики: геополітична експансія, геополітичний конфлікт, геополітичне положення, геополітична могутність, геополітичні інтереси, геополітичний кодекс (код), геостратегія. 4. Геополітична свідомість, її витоки. 5. Геополітичні аспекти національної ідеї. 6. Основні закони геополітики. 7. Дискусійність законів геополітики. 8. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля. 9. Геополітичні погляди Р. Челлена. 10. Геополітична концепція Н. Спідмена. 11. Геополітичні погляди К. Хаусхофера. 12. Нацистська геополітика. 13. Євразійство як геополітичне вчення. 14. Геоетомомічна структура світу. 15. Мондіалізм. 16. Неоевразійство. 17. Сучасна геостратегія НАТО. 18. Геополітика Великої Британії в Європі. 19. Геополітика Наполеона. 20. Ялтинсько-Потсдамська епоха. 21. Біполярний світ.	Написання тематичних доповідей до 10 ст. на вибір студента
Модуль 2. Сучасний геополітичний простір (3 семестр) Змістовий модуль 2. Сучасна геополітика держав світу. Українська геополітика	
1. Геополітика ФРН. 2. . Геополітична ситуація в Середземномор'ї. 3. Геополітика Іспанії. 4. Арабські країни; спільні риси геополітики. 5. Геополітична роль Саудівсь-кої Аравії. 6. Геополітика Туреччини. 7. Геостратегічний "Джакотський трикутник". 8. Геополітика США щодо країн Північної та Тропічної Африки. 9. Геоетомомічна інтеграція в НАФТА. 10. Геополітика ПАР. 11. Геополітика Куби та Венесуели. 12. Геополітика Мексики; протиріччя між латиноамериканською солідарністю й економічною інтеграцією зі США. 13. Геополітика та геоетомоміка Чилі. 14. Типи геополітичних конфліктів. 15. Інформаційні війни. 16. Наслідки воєнно-політичних конфліктів. 17. Врегулювання конфліктів. 18. Причини російської агресії в Україну. 19. Національна безпека України та її геополітичні складові.	Написання есе на запропоновані теми за вибором студента.

8. Методи навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1. За джерелами інформації: словесні: комунікативний метод, лекції з використанням комп'ютерних технологій Power Point – мультимедійних презентацій; наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
2. За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.
3. За ступенем самостійного мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.
4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача, робота в групах, розв'язання ситуаційних завдань, випадків тощо. Робота джерелами, документами, літературою, тощо.

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуації зацікавленості (метод цікавих аналогій).

9. Методи контролю

Контроль знань і умінь здобувачів освіти (поточний і підсумковий) з навчальної дисципліни здійснюється згідно з кредитно-трансферною системою організації навчального процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. В основу кредитно-трансферної системи навчання здобувачів вищої освіти покладено принцип накопичення оцінок за певний період навчання (модуль, семестр) і за різнобічну діяльність (неформальна та інформальна освіта). Сума цих оцінок виступає в ролі кількісного показника якості роботи студента.

Поточний контроль здійснюється шляхом застосування методів усного індивідуального та фронтального опитування, тестування, презентацій, повідомлень за змістом першоджерел, перевірки міні-проектів, перевірки есе, модульної контрольної роботи.

Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі.

По завершенню другого семестру здобувачі денної і заочної форм навчання складають диференційований **залік**, а в третьому семестрі **екзамен** на якому здійснюється оцінка усної відповіді на питання екзаменаційного білету.

Максимальна кількість балів яку здобувач може набрати за всі модулі впродовж семестру, становить 100 балів. Поточне оцінювання містить бали за участь у семінарському занятті (4 бали). за самостійну роботу (24 бали). Під час модульного підсумкового тестування здобувач отримує 24 балів. Разом 100 балів. До заліку не допускаються здобувачі, які не виконали всі види обов'язкових самостійних робіт, передбачених програмою, а також підсумкова оцінка якого становить менше 35 балів. Якщо студент набрав 35-59 балів, то він обов'язково складає залік. Якщо студент набрав 60-100 балів, то за наявності бажання підвищити рейтинг здобувач може скласти залік. Для підвищення позитивної оцінки надається одна спроба. Критерії оцінювання відповідей студентів на заліку: правильність, точність, повнота відповіді; вільне володіння матеріалом; розуміння матеріалу курсу; вміння наводити приклади. Остаточна оцінка рівня знань з навчальної дисципліни складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 100 балів, і рейтингу з атестації (залік) – не більше 25 % від кількості набраних балів за семестр. Еквівалент оцінки в балах для кожної теми визначено в таблиці.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
Денна форма навчання
Модуль 1. Сучасний геополітичний простір (2 семестр)

Види навчальної діяльності	ЗМ 1	Разом
Участь у семінарському занятті.	52 (13*4)	52
Виконання самостійної роботи.	24	24
Виконання модульних контрольних завдань.	24	24
Всього	100	100

По завершенню вивчення курсу у 3 семестрі здобувачі складають **екзамен**.

Поточне оцінювання містить бали за участь у семінарському (4 бали). за самостійну роботу (15 балів). Під час модульного підсумкового тестування здобувач отримує 15 балів. Разом 60 балів. Максимальна кількість балів які здобувач може набрати за всі модулі впродовж семестру, становить 60 балів. Підсумковий контроль (екзамен) є обов'язковим для здобувачів, які набрали від 35 до 60 балів. Максимальна кількість балів яку здобувач може отримати на екзамені, становить 40 балів.

Критерії оцінювання відповідей здобувачів на екзамені: правильність, точність, повнота відповіді; вільне володіння матеріалом; розуміння матеріалу курсу; вміння наводити приклади.

Модуль 2. Сучасний геополітичний простір (3 семестр)

Види навчальної діяльності	ЗМ 1	Разом
Участь у семінарському занятті.	30 (7,5*4)	30
Виконання самостійної роботи.	15	15
Виконання модульних контрольних завдань.	15	15
Всього	60	60

По завершенню другого семестру здобувачі заочної форм навчання складають диференційований **залік**, а в третьому семестрі **екзамен** на якому здійснюється оцінка усної відповіді на питання екзаменаційного білету. Максимальна кількість балів яку здобувач може набрати за всі модулі впродовж семестру, становить 100 балів. Поточне оцінювання містить бали за участь у семінарському (25 балів). за самостійну роботу (25 бали). Під час модульного підсумкового тестування здобувач отримує 25 балів. Разом 100 балів.

Заочна форма навчання

Модуль 1. Сучасний геополітичний простір(2 семестр)

Види навчальної діяльності	ЗМ 1	Разом
Участь у семінарському занятті.	50(25*2)	50
Виконання самостійної роботи.	25	25
Виконання модульних контрольних завдань.	25	25
Всього	100	100

По завершенню вивчення курсу у 3 семестрі здобувачі складають **екзамен**.

Поточне оцінювання містить бали за участь у семінарському занятті (3 бали). за самостійну роботу (15 балів). Під час модульного підсумкового тестування здобувач отримує 15 балів. Разом 60 балів.

Максимальна кількість балів які здобувач може набрати за всі модулі впродовж семестру, становить 60 балів. Підсумковий контроль (екзамен) є обов'язковим для здобувачів, які набрали від 35 до 60 балів. Максимальна кількість балів яку здобувач може отримати на екзамені, становить 40 балів. Критерії оцінювання відповідей здобувачів на екзамені: правильність, точність, повнота відповіді; вільне володіння матеріалом; розуміння матеріалу курсу; вміння наводити приклади.

Модуль 2. Сучасний геополітичний простір (3 семестр)

Види навчальної діяльності	ЗМ 1	Разом
Участь у семінарському занятті.	30(10*3)	30
Виконання самостійної роботи.	15	15
Виконання модульних контрольних завдань.	15	15
Всього	60	60

Під час поточного контролю враховуються результати навчання здобувачів, отриманих ними у неформальній та інформальній освіті: навчання на відкритих онлайн-курсах, вебінарах; участь у семінарах, конференціях та ін. Визнання результатів навчання у неформальній або інформальній освіті передбачено для дисциплін, які починають викладатися з другого семестру.

Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), які передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Умовами для зарахування результатів навчання є такі:

- наявність сертифікату;
- відповідність змісту, компетентностей, результатів навчання освітньої послуги фаховому спрямуванню навчальної дисципліни (програмним компетентностям та програмним результатам навчання).

Перезарахування результатів навчання з окремих тем здійснюється в межах балів (викладач визначає кількість).

Для перезарахування результатів навчання з дисципліни (з усіх тем), отриманих у неформальній та інформальній освіті, здобувач подає декану факультету:

- заяву;
- завірені у встановленому порядку копії документів, що підтверджують участь здобувача у заході неформальної освіти (свідчення, сертифікати, дипломи тощо, які підтверджують ті вміння, які здобувач отримав під час навчання).
- опис заходів неформальної освіти (інформаційний лист, запрошення, програма тощо);
- опис змісту та результатів інформальної освіти.

Переведення результатів, отриманих за 100-бальною шкалою оцінювання, в 4-х бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється за такою схемою:

Шкала оцінювання: бали, ECTS, національна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
---	--------------------	--------------------------------------

90-100	A	5 (відмінно)
82-89	B	4 (добре)
74-81	C	
64-73	D	3 (задовільно)
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення.

1. Робоча програма з освітнього компонента.
2. Зміст самостійної роботи студента.
3. Тематика семінарських занять.
4. Критерії оцінювання навчальних досягнень.
5. Тести, контрольні запитання для контролю та самоконтролю знань студентів.
6. Джерельна база (література, базова та допоміжна, а також інформаційні ресурси).
7. Засоби підсумкового контролю (екзаменаційні білети).

11. Орієнтований перелік запитань до заліку/екзамену

Запитання до заліку

Модуль 1. Сучасний геополітичний простір (2 семестр)

1. Поняття про геополітику.
2. Різні підходи до розуміння сутності.
3. Об'єкт геополітики.
4. Конкретні об'єкти геополітичних досліджень.
5. Рівні геополітичних досліджень.
6. Структура геополітики. Зовнішня та внутрішня геополітика.
7. Провідні функції геополітики.
8. Актуальні завдання сучасної геополітики
9. Основні підходи до періодизації розвитку геополітики.
10. Геополітичні мотиви у працях вчених Давнього Сходу.
12. Формування геополітичних ідей в античну епоху.
13. Геополітичні погляди Аристотеля.
14. Середньовічна геополітична думка.
15. Вчення Ібн Хальдуна.
16. Географічний детермінізм як основа геополітичних ідей Нового часу.
17. Погляди провідних європейських вчених Нового часу.
18. Нацистська геополітика.
19. Еволюція міжнародних відносин у XX ст.
20. Біполяр-на геополітична модель світу після Другої світової війни.
21. Сучасна глобалізація.
22. Геополітична структуризація світу.
23. Геополітичні макрорегіони.
24. Геополітична взаємодія цивілізацій на міжнародній арені: співпраця і конфлікти.
25. Гоекономічна структура світу.

26. Великі геоелекономічні простори на Землі.
27. Державні території у Світовому океані.
28. Міжнародні протоки та канали.
29. Повоєнна європейська та американська геополітика.
30. Провідні сучасні школи геополітичної думки.
31. Атлантизм.
32. Неоатлантизм.
33. Уніполярна геополітична модель світу.
34. Концепція “зіткнення цивілізацій”.С. Хантінгтона.
35. Поліцентризм — багатополярність світу.
36. Мультикультуралізм.
37. Прикладна геополітика.
38. Неоєвразійство. Провідні напрями неоєвразійства.
40. Геополітичні та геоелекономічні аспекти утворення і розвитку ЄОВС — ЄЕС — ЄС.
41. Розширення ЄС на схід: геополітичні та геоелекономічні наслідки.
42. Геополітичні перспективи подальшого розвитку ЄС.
43. НАТО: геополітичні засади створення і розвитку.
44. Трансформація НАТО. Геополітичне розширення НАТО, основні наслідки.
45. Сучасна геостратегія НАТО.
46. Геостратегія Великої Британії часів М. Течер.
47. Сучасна геополітика Франції.
48. Геополітика ФРН. Об’єднання двох Німеччин.
49. Формування нової геополітичної моделі сучасної ФРН.
50. Геополітична ситуація в Середземномор’ї.
51. Геополітика сучасної Італії в Європі.
22. Геополітика Іспанії.
53. Геополітична ситуація в Центральній Східній Європі.
54. Перші держави на Близькому Сході, їх геополітична взаємодія.
55. Держави Південної та Східної Азії.
56. Геополітика Перської держави.
57. Античні держави-поліси.
58. Держава Александра Македонського як геополітичне утворення.
59. Геополітика Римської держави; формування, розвиток і загибель імперії.
60. Візантійська імперія.
61. Геополітика середньовічних європейських держав.
62. Геополітичні аспекти Великих географічних відкриттів.
63. Паризько-Губертусбурзька геополітична епоха.
64. Геополітика Наполеона.
65. Перша світова війна. Версальско-Вашингтонська епоха.
66. Друга світова війна. Ялтинсько-Потсдамська епоха.
67. Держава як основний елемент геополітичної структури світу.
68. Геополітичне положення держави.
69. Основні характеристики геополітичного положення держави.
70. Державний геополітичний простір, його складові.
71. Державні кордони, їх геополітичні функції.

72. Внутрішньодержавна геополітична структура.

Запитання до екзамену

Модуль 2. Сучасний геополітичний простір (3 семестр)

1. Історичний розвиток геополітики США. “Доктрина Монро”.
2. Геополітичне розширення США в XIX ст. Концепція “ізоляціонізму”.
3. Геополітика “великого кийка”.
4. Прояви інтервенціонізму в кінці XIX ст., під час Першої світової війни.
5. Геополітика США напередодні та під час Другої світової війни.
6. Геополітика США періоду “холодної війни”.
7. Доктрина Г. Трумена. Політика “стримування” СРСР.
8. Геополітика “гнучкого реагування”. Період “розрядки”.
9. “Ренесанс” “холодної війни”. Геополітична перемога США.
10. Геополітична експансія США до басейну Перської затоки.
11. Окупація Афганістану та Іраку.
12. Роль США в НАТО.
13. Геополітика США в Європі.
14. Взаємовідносини США з провідними державами Західної Європи.
15. Геостратегія США щодо сучасної росії.
16. Геополітичні процеси в Африці.
17. Арабські країни Північної Африки. Геополітична роль Єгипту.
18. Геополітична ситуація в Західній Африці.
19. Нігерія – провідний актор: зовнішня та внутрішня геополітика.
20. Геополітична ситуація в Центральній Африці; проблеми врегулювання конфліктів.
21. Інтеграційні процеси в Латинській Америці. Субрегіональні інтеграційні угруповання.
22. Антиамериканські тенденції в геополітиці окремих держав Латинської Америки.
23. Геополітика Куби та Венесуели. Геополітика Мексики; протиріччя між латиноамериканською солідарністю й економічною інтеграцією зі США.
24. Геополітичний конфлікт, типи геополітичних конфліктів.
25. Міжцивілізаційні конфлікти.
26. Інформаційна геополітика.
27. Геоінформаційні конфлікти.
28. Інформаційні війни. Війна як інструмент геополітики в історії людства.
29. Виникнення і розвиток воєнно-політичного конфлікту.
30. Об’єкт, предмет, засоби, суб’єкти воєнно-політичного конфлікту.
31. Типології воєнно-політичних конфліктів.
32. Динаміка воєнно-політичних конфліктів. Типи стратегій держав.
33. Результати воєнно-політичних конфліктів. Врегулювання конфліктів.
34. Гео економічний конфлікт.
35. Гео економічні війни.
36. Геополітичні аспекти становлення незалежної України.
37. Юридичне оформлення геостратегії української незалежної держави.
38. Особливості геополітичного статусу України та необхідність їх врахування в українській геополітичній доктрині.
37. Україна в геополітичному просторі колишнього СРСР.
38. Геополітичний сенс Кримської проблеми.

39. Національні інтереси сучасної України та їх геополітичні аспекти.
40. Можливі наслідки інтеграції України до Євразійського та Євроатлантичного простору.
41. Південно-східний вектор української геостратегії в структурі українських геополітичних інтересів.
42. Національна безпека України та її геополітичні складові.
43. Українські вчені про шляхи за-безпечення національної безпеки України.
44. Глобалізаційні процеси та проблема національної безпеки України.
45. Геополітичне положення КНР. Геополітична ідея “Великого Китаю”.
46. Геополітичні і геоекономічні аспекти взаємовідносин між КНР і США.
47. Геополітична проблема Тайваню. Японія як геостратегічний союзник США.
48. Взаємовідносини між Японією і Китаєм.
49. Регіональна геополітика Японії.
50. Геополітичні проблеми утворення незалежної Індії.
51. Взаємовідносини між Індією і Пакистаном; лінія геополітичної напруги в Кашмірі.
52. Відносини між Індією і КНР. Геостратегія Індії в басейні Індійського океану.
53. Геополітика сучасного Пакистану.
54. Геополітичні проблеми взаємовідносин ісламського і західного світів.
55. Арабські країни; спільні риси геополітики.
56. Геополітична роль Саудівської Аравії. Геоекономічний потенціал Ірану, його геополітика.
57. Геополітика Туреччини, її роль у Чорноморському регіоні та на Близькому Сході.
58. Геополітичні аспекти проблеми Кіпру.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна

1. Андрущенко С.В. Україна в сучасному геополітичному середовищі: Моногр. К.: Логос, 2005. 286 с.
2. Балух В.О. Історія античної цивілізації. У 3-х томах. Т. 1. Чернівці: Наші книги, 2007. 658 с.
3. Василенко С. Д. Україна: Геополітичні виміри в загально євро-пейському процесі. Одеса: ОДМА, 2000. 208 с.
4. Вегеш М. Геополітика в постатях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія» / М. Вегеш, М. Палінчак, В. Петрінко. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.
5. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
6. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.
7. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 256 с.
8. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник / А.Г. Гольцов. К.: Центр учб. літ-ри, 2012.
9. Гроссман Ю.М., Лісовий І.А. Історія Стародавнього світу-Практикум. Львів, 1985. 224 с.
- Дергачев В.А. Геополитика. К.: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
10. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.
11. Дністрянський М.С. Геополітика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
12. Добровольський О.В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во «Пульсари», 2006. 128 с.
13. Історія Стародавньої Греції та Риму. Навчальний посібник для історичних спеціальностей. упорядник Замуруйцев О.В. Мелітополь, 2015. 213 с.
14. Мадіссон В.В., Шахов В.Л. Сучасна українська геополітика: Навч. посіб. К.: Либідь, 2003. 176 с.
15. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.
- Навч. посіб. К.: Либідь, 2003. 176 с.
- Політична географія України : навчальний посібник / М. С. Дністрянський. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 348 с.
16. Ципенда М.М. Суверенні держави світу: суспільно-географічний довідник. М.М. Ципенда. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 226 с.
17. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник. К.: Либідь, 2006. 712 с.
18. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.
19. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Т. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К.: МАУП, 2004. 296 с.

Допоміжна

1. Арон Р. Мир і війна між націями / Пер. з фр. К.: Юніверс, 2000. 688 с.
2. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи: Пер. з англ. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
3. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство: Пер. з англ. К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. 203 с.
4. Валевський О.Л., Гончар М.М. Структура геополітичних інтересів України. К.: НІСД, 1995. 99 с.
- Вілсон Е. Українці: несподівана нація. К.: КІС, 2004. 552 с.
5. Врублевський В.К., Хорошковський В.І. Український шлях. Начерки: Геополітичне становище України та її національні інтереси. К., 1997. 426 с.
6. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 3. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 378 с.
7. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура. К.: Фенікс, 2003. 584 с.

8. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 256 с.
9. Дейвіс Н. Європа. Історія. К.: Основи, 2000. 1464 с.
10. Діалог цивілізацій: нові принципи організації світу. К.: МАУП, 2002. 232 с.
11. Діалог цивілізацій: Нові принципи організації світу: Матер. всесвіт. конф. Київ, 24 трав. 2002 р. К.: МАУП, 2002. 232 с.
12. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.
13. Добровольський О. В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. К.: Універс. вид-во "Пульсари", 2006. 128 с.
14. Европейский Союз на пороге XXI века: выбор стратегии развития / Отв. ред. Ю.А. Борко. М.: Эдиториал УРСС, 2001. 471 с.
15. Етнополітична карта світу ХХІ ст.: Методичний та предметний коментарі / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. Тернопіль: Мандрівець, 2000. 240 с.
16. Камінський А. Основи міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2001. 208 с.
18. Кондратенко О.Ю. Сирійський конфлікт та геополітичні інтереси Російської Федерації. Зовнішні справи. 2016. № 3. 24-29.
19. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини ХХ ст. К.: Школяр, 1999. 255 с.
20. Куліченко О.О. Пріоритети та засади формування української геостратегії на перспективу. Історія: Наукові праці. Випуск 134. Том 147. С. 133-136.
21. Ліпкан В. А. Національна безпека України. К.: КНЕУ, 2008. 552 с.
22. Лотоцький С., Трохимчук С. Україна в світовому геополітичному просторі. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 192 с.
23. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.
24. Нижник Н. Р., Ситник Г. П., Білоус В. Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку). Ірпінь: Преса України, 2000. 304 с.
25. Політика, економіка, культура .Девід Гелд, Ентоні Мак Грю, Девід Голдблатт та ін. ; пер. з англ. В. Курганського та В. Сікори. К.: Фенікс, 2003. 584 с.
26. Політична географія і геополітика: Навч. посіб. / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; За ред. Б. П. Яценка. К.: Либідь, 2007. 256 с.
28. Словник геополітичних термінів та понять / Упоряд. і ред. В. С. Крисаченко; За заг. ред. О. С. Власюка, П. П. Кононенка. К.: ПЦ "Фоліант", 2008. 208 с.
29. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку. К.: НІСД; НІУРВ, 1999. 192 с.
- Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / За ред. Ф. М. Рудича. К.: МАУП, 2002. 488 с.
30. Цибульський С.І. Особливості геостратегії держав сучасності. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 84, 2009. С. 121-128.
31. Ципенда М.М. Суверенні держави світу: суспільно-географічний довідник. Девід Гелд, Ентоні МакГрю, Девід Голдблатт та ін. пер. з англ. В. Курганського та В. Сікори. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 226 с.
32. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник. К.: Либідь, 2006. 712 с.
33. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник / МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2017. 239 с.

Електронні ресурси

1. Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/osoblivosti_rozvitku/.
2. Велика ложа України. URL: <http://www.ukrmason.org/>.
- Довідник ЦРУ по країнах світу. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.
3. Геополітичні зміни після Першої світової війни. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-263.html>
4. Геополітичні зміни в Європі після Першої світової війни. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Troian_Serhii/Heopolitychni_zminy_v_Yevropi_pislia_Pershoi_svitovoi_viny/.

5. Закон України «Про Основні напрями зовнішньої політики України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>.
6. Закон України «Щодо відносин України і Організації Північно-Атлантичного Договору (НАТО)». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/612-14>.
7. МЗС України. URL: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/4130.htm>
- Міжнародні в сучасному світі. URL: <https://lnu.edu.ua/mizhnarodni-konflikty-v-suchasnomu-sviti>.
8. Особливості геостратегії США в країнах третього світу (50-і – перша половина 60-х рр. XX ст.) URL: <http://www.americanstudies.history.knu.ua/uk/9-2/2020-9-lakishyk-ukr/>.
9. Основні геополітичні наслідки Другої світової війни. URL: https://studopedia.com.ua/1_331494_osnovni-geopolitichni-naslidki-drugoi-svitovoi-viyni.html.
10. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України URL: <http://mfa.gov.ua/ua>.
11. Офіційний сайт НАТО. URL: <http://www.nato.int/cps/uk/natolive/index.htm>.
12. Представництво ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua>
13. Служба зовнішньої розвідки України. URL: <http://www.szru.gov.ua/>
14. Криза Римської Республіки. Реформи братів Граків. URL: <https://history.vn.ua> › lesson › vsesvitnya-istorya.
15. Криза і падіння Римської республіки. URL: ua-referat.com › Криза і падіння Римської рес.
16. Причини падіння республіки. Диктатура Цезаря. URL: <https://pidruchniki.com> › pravo ›prichini_padin.
17. Топ збройних та політичних конфліктів у 2023 році: що про них відомо. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/04/03/infografika/svit/top-zbrojnyx-ta-politychnyx-konfliktiv-2023-roczy-pro-nyx-vidomo>